OIKEUSMINISTERIÖ

LISÄSELVITYS HE 175/2018 vp

Kriminaalipoliittinen osasto
Hallitusneuvos Paulina Tallroth
Hallitusneuvos Katariina Jahkola
Lainsäädäntöneuvos Jussi Matikkala

11.2.2019

OIKEUSMINISTERIÖN LISÄSELVITYS LAKIVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI RIKOSLAIN 2 C LUVUN 5 §:N MUUTTAMISEKSI (HE 175/2018 vp) LAKIVALIOKUNNAN PYYNNÖN JOHDOSTA

Eduskunnan lakivaliokunta on 8.2.2019 pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista lisäselvitystä siitä, miten kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella tuomittujen rajaaminen HE 175/2018 vp:ssa ehdotetun uudistuksen ulkopuolelle on lainsäädäntöteknisesti toteutettavissa uudistuksen yhteydessä (pykälämuutokset perusteluineen). Oikeusministeriö toteaa, että se alla olevassa ehdotuksessaan käyttää pohjana professori Sakari Melanderin 6.2.2019 lakivaliokunnalle toimittaman asiantuntijalausunnon mallia 2 eräin muutoksin ja lisäyksin.

1 Johdanto

Rikoslain 2 c luvun 5 § koostuu nykyisellään kolmesta momentista. Hallituksen esityksessä HE 175/2018 vp ehdotettiin muutosta säännöksen 2 momenttiin. Sen sijaan muutoksia ei ehdotettu voimassa olevaan 1 ja 3 momenttiin. Tässä selvityksessä keskitytään siihen, miten nykyisen 2 momentin sisällöstä olisi mahdollista säännellä samassa pykälässä, ottaen huomioon niin hallituksen esitykseen HE 175/2018 vp sisältyvä ehdotus viiden vuoden rikoksettoman ajan vaatimus kuin lakivaliokunnan pyyntö rajata kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehty rikos ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle. Viimeksi mainittu merkitsee käytännössä sitä, että kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella tuomitun rikoksettoman ajan vaatimuksen pituus pysyy nykyisellään, toisin sanoen kolmena vuotena. Kahden eri määräajan sisällyttäminen rikoslain 2 c kuvun 5 §:ään merkitsee säännöksen merkittävää muokkaamista samoin kuin eräiden muiden rikoslain säännösten muuttamista.

2 Rikoslain 2 c luvun 5 §

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan otsikossa mainittu säännös ja sen yksityiskohtaiset perustelut voisivat kuulua seuraavasti:

> Rikoslain 2 c luvun 5 §. Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen.
> ---
> Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa. Vanki, joka rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, päästetään määräaikaista vankeusrangaistusta kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella suorittava vanki ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:n muusta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan puolet. Rikoksen kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehnyt vanki, joka ei ole rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu yksi kolmasosa.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen lievempien määräosien soveltamista ei estä se, että henkilö on rikosta edeltäneiden viiden tai kolmen vuoden aikana suorittanut vankilassa sakon muuntorangaistusta tai rangaistusta siviilipalveluslain (1446/2007) 74 §:ssä tarkoitetusta siviilipalveluksesta kieltäytymisestä, 75 §:ssä tarkoitetusta siviilipalvelusrikoksesta, 76 §:ssä tarkoitetusta siviilipalveluksesta kieltäytymisestä ylimääräisen palveluksen tai liikekannallepanon aikana tai 77 §:ssä tarkoitetusta siviilipalvelusrikoksesta ylimääräisen palveluksen tai liikekannallepanon aikana taikka asevelvollisuuslain (1438/2007) 118 §:ssä tarkoitetusta asevelvollisuudesta kieltäytymisestä, 120 §:ssä tarkoitetusta poissaolosta kutsunnasta liikekannallepanon aikana, 122 §:ssä tarkoitetusta palveluksen välttämisestä tai 123 §:ssä tarkoitetusta palveluksen välttämisestä liikekannallepanon aikana. Määräosaa laskettaessa päivän osaa ei oteta huomioon. Tämän lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetysaika vähennetään edellä mainituista määräosista.

Ehdonalaiseen vapauteen päästäminen on mahdollista, kun vankeusrangaistuksesta on suoritettu 14 päivää.

Yksityiskohtaiset perustelut:

5 §. *Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen*. Rikoslain 2 c luvun 5 §:n *1 momenttia* ei esitetä muutettavaksi. Säännöksen *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että vanki, joka rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Mainittu viiden vuoden aika korvaisi nykyisin voimassa olleen kolmen vuoden ajan. Voimassa oleva sääntö, joka mukaan määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava pääsäännön mukaan päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa, ei muuttuisi. Ehdotetussa 2 momentissa ei enää säädettäisi alle kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella ehdotonta vankeusrangaistusta suorittavan nuoren rikoksenuusijan ehdonalaisesta vapauttamisesta. Tätä ryhmää koskevat säännökset sisältyisivät uuteen 3 momenttiin.

Säännöksen *3 momentissa* säädettäisiin alle kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella suorittavan vangin ehdonalaisesta vapauttamisesta. Säännös muodostaisi nuorta rikoksentekijää koskevan poikkeuksen 2 momentissa säädetyistä määräosista ja uutta rikosta edeltäneen ajan kulumisesta, ja 3 momenttia sovellettaisiin aina, kun kysymyksessä on henkilö, joka on kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehnyt rikoksen. Rikoksen kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehnyt vanki, joka ei ole rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu yksi kolmasosa. Rikoksenuusijaan, joka ei ole täyttänyt kahtakymmentäyhtä vuotta tehdessään uuden rikoksen, josta hänet tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, sovellettaisiin siis ehdonalaisessa vapauttamisessa lyhyempää aikaa vankilasta vapautumisen jälkeen kuin mitä 2 momentissa säädetään.

Ehdotettu sääntely merkitsisi, että 3 momentin mukaisen kolmen vuoden ajan soveltaminen päättyisi rikoksenuusijan täyttäessä kaksikymmentäyksi vuotta. Näin olisi myös, vaikka uusi rikos tehtäisiin välittömästi tai

pian rikoksenuusijan täytettyä kaksikymmentäyksi vuotta. Rikoksenuusijaan sovellettaisiin mainitun ajankohdan jälkeen aina ehdotettua 2 momenttia. Tämän mukaan ehdonalaisen vapauttamisen lyhyemmän määräajan soveltaminen edellyttäisi, että edellisestä vankilasta vapauttamisesta olisi kulunut viisi vuotta.

Voimassa oleva sääntö, joka mukaan määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava henkilö, joka ei rikoksen tehdessään ole täyttänyt kahtakymmentäyhtä vuotta pääsäännön mukaan päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan puolet, ei muuttuisi.

Momentti vastaisi määräosien osalta nykyisen 2 momentin säänneltyä kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella suorittavan vangin ehdonalaisesta vapauttamisesta.

Uudessa *4 momentissa* säädettäisiin siitä, että 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen lyhyempien määräosien soveltamista ei estäisi se, että henkilö on rikosta edeltäneiden viiden tai kolmen vuoden aikana suorittanut vankilassa sakon muuntorangaistusta tai rangaistusta siviilipalveluslain (1446/2007) 74 §:ssä tarkoitetusta siviilipalveluksesta kieltäytymisestä, 75 §:ssä tarkoitetusta siviilipalvelusrikoksesta, 76 §:ssä tarkoitetusta siviilipalveluksesta kieltäytymisestä ylimääräisen palveluksen tai liikekannallepanon aikana tai 77 §:ssä tarkoitetusta siviilipalvelusrikoksesta ylimääräisen palveluksen tai liikekannallepanon aikana taikka asevelvollisuuslain (1438/2007) 118 §:ssä tarkoitetusta asevelvollisuudesta kieltäytymisestä, 120 §:ssä tarkoitetusta poissaolosta kutsunnasta liikekannallepanon aikana, 122 §:ssä tarkoitetusta palveluksen välttämisestä tai 123 §:ssä tarkoitetusta palveluksen välttämisestä liikekannallepanon aikana. Määräosaa laskettaessa päivän osaa ei otettaisi huomioon. Rikoslain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetysaika vähennettäisiin edellä mainituista määräosista.

Momentti vastaisi uutta viiden vuoden määräaikaa koskevaa täydennystä lukuun ottamatta aikaisemman 2 momentin kolmatta, neljättä ja viidettä virkettä. Samalla poistettaisiin vanhentunut viittaus rikoslain 2 c luvun 12 §:n 1 momenttiin. Mainittu säännös on uudistettu sisällöllisesti täysin lailla 800/2017.

Uudessa *5 momentissa* säädettäisiin siitä, että ehdonalaiseen vapauteen päästäminen olisi mahdollista, kun vankeusrangaistuksesta on suoritettu 14 päivää. Momentti vastaisi sisällöllisesti aikaisempaa 3 momenttia.

3 Rikoslain 2 c luvun 6 ja 7 §

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan otsikossa mainitut säännökset ja niiden yksityiskohtaiset perustelut voisivat kuulua seuraavasti:

> **6 §. Ehdonalainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta.**
> Jos yhteistä vankeusrangaistusta suorittavan eri rikokset johtaisivat 5 §:n 2 *ja 3* momentissa tarkoitettujen eri määräosien soveltamiseen, hänet päästetään ehdonalaiseen vapauteen niistä suuremman mukaan.

Yksityiskohtaiset perustelut:

6 §. *Ehdonalainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta.* Rikoslain 2 c luvun 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään maininta saman luvun 5 §:n 3 momentista. Muutos olisi tarpeen mainitun 5 §:n rakenteen muutoksen johdosta, sillä 5 §:n 2 momentissa aikaisemmin säädetyistä määräosista ehdotetaan säädettävän sekä 2 että 3 momentissa. Muutoksella ei olisi vaikutusta ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmän määräosiin.

7 §. Ehdonalainen vapauttaminen samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaisista vankeusrangaistuksista.

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaisia vankeusrangaistuksia suorittava vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksesta ajan, joka saadaan laskemalla yhteen kustakin rangaistuksesta suoritettava aika siihen vaikuttavan 5 §:n 2 *ja 3* momentissa tarkoitetun määräosan mukaan. Määräosia yhteen laskettaessa päivän osia ei oteta huomioon.

Yksityiskohtaiset perustelut:

7 §. *Ehdonalainen vapauttaminen samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaisista vankeusrangaistuksista.* Rikoslain 2 c luvun 7 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään maininta saman luvun 5 §:n 3 momentista. Muutos olisi tarpeen mainitun 5 §:n rakenteen muutoksen johdosta, sillä 5 §:n 2 momentissa aikaisemmin säädetyistä määräosista ehdotetaan säädettävän sekä 2 että 3 momentissa. Muutoksella ei olisi vaikutusta ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmän määräosiin.

4 Johtolause

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan edellä esitettyjen lainmuutosten johtolause kuuluisi seuraavasti:

Laki rikoslain 2 c luvun muuttamisesta
Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 2 c luvun 5-7 §,
sellaisina kuin ne ovat, 5 § laeissa 780/2005 ja 1099/2010, 6 § laissa 780/2005 ja 7 § laissa 800/2017, seuraavasti:

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lain nimi muuttuisi hallituksen esityksen nimestä, sillä muutettavaksi tulisi useampia säännöksiä kuin ainoastaan 2 c luvun 5 §.